

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Desiderii Erasmi Roterodami Paraphrases In Novvm Testamentvm

Praemissa Est Io. Aug. Noesselt Historia Paraphraseon Erasmi Rot. In
Novum Testamentum

Erasmus, Desiderius

Berolini, MDCCLXXX

VD18 90514300

Reverendissimo in Christo Patri Ac Domino Dominico Cardinali Grimano
Veneto, Titulo Sancti Marci, Erasmus Roterodamus S. D.

urn:nbn:de:gbv:45:1-14035

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI
AC DOMINO
DOMINICO CARDINALI GRIMANO VENETO,
TITULO SANCTI MARCI,
ERASMUS ROTERODAMUS

S. D.

Quibus novum videri solet, reverendissime pater, cur Paulus apostolus *πολυγλωττότατος* Romanis Graece, quam Romane scribere maluerit, mirari desinent, si perpenderit primum, illis temporibus graeci sermonis usum pene tam late patuisse, quam late romanum patebat imperium, deinde Romanis ipsis adeo quondam in delitiis fuisse graecanicas literas, ut ea res satyrarum convitiis sit exagitata. Siquidem apud Lucilium, Scaevola ridens Albutium, ut plus aequo *φιλέλληνα; καίρε*, inquit, praetor Athenis, et apud Juvenalem stomachatur quispiam, negans se ferre posse graecam urbem. Quamquam ita graece loquutus est apostolus, ut a mere Graecis non satis queat intelligi, ob passim admixtam hebraei sermonis proprietatem. Quodsi maxime graeca, ac pure graeca fuisset oratio, multum tamen adhuc difficultatis superesset lectori, quod quum scriberet rudibus adhuc, et nuper Christo initiatis, mysteria quaedam magis attigit, quam tractavit, et indi-

cavit verius, quam explicavit, videlicet tempori fer-
viens. Nunc vero quum Roma tota adeo fit christia-
na, ut illic totius christianae religionis sit arx culmen-
que, ac per universum terrarum orbem Romane loquan-
tur, quicumque romanum agnoscunt pontificem, vide-
bar mihi facturum operae pretium, si effecissem ut Pau-
lus iam mere Romanis, ac plene christianis, non solum
Romane, verum etiam explanatius loqueretur, atque
ita loqueretur Romane, ut Hebraeum quidem non agno-
scas, agnoscas tamen apostolum loqui. Solitus est ille mu-
tare linguam, semper observata apostoli dignitate. Non
hic attollam verbis, quanti mihi constiterit hoc quid-
quid est opusculi, quod id sciam nemini proclive vel
aestimare, vel credere, nisi qui ipse periculum in si-
mili negotio fecerit, quid sit hiantia committere, ab-
rupta mollire, confusa digerere, involuta volvere,
nodosa explicare, obscuris lucem addere, Hebraismum
romana civitate donare, denique Pauli, hoc est, coe-
lestis oratoris mutare linguam, et ita temperare
παράφρασι, ne fiat *παραφρόνησι*, hoc est, sic aliter dice-
re, ut tamen non dicas alia, praesertim in argumento
non solum tot modis difficillimo, verum etiam sacro,
ac maiestati evangelicae proximo, in quo quum in lu-
brico verferis, et labi sit facillimum, citra grave peri-
culum labi non possis. Illud modo testabor, ingenue
magis quam arroganter, non multum laboris accessu-
rum fuisse, si iustum commentarium in hanc epistolam
edere voluissem. Arbitror autem huiusce operae*)
praemium abunde magnum mihi persolutum, si meo
studio sensero perfectum esse, ut Paulus primum tibi,
deinde per te caeteris Romanis sit aliquanto com-

(*) Alia: *studii*.

mendatior, aut certe familiarior, quibus et commen-
 datissimum et familiarissimum esse par est. Comper-
 tum enim habeo, quam multos antehac sermonis pe-
 regrinitas, quanto plures tum explicationis, tum rerum
 difficultas alienarit ab eius lectione, quamquam a
 tam eximio fructu non oportebat ullis incommodis de-
 terreri. Horum igitur vel fastidio, vel desperationi,
 hac nostra industria studuimus succurrere, ita nego-
 tium temperantes, ut ei, qui nolit quidquam in sacris li-
 teris immutari, commentarii vice sit futurum, rursus
 ei, qui vacet huiusmodi superstitione, Paulus ipse loqui
 videatur. Amplexere Roma principem, aut certe prae-
 cipuum religionis tuae magistrum. Exosculare priscae
 laudis tuae praeconem. Redama eum, qui te nondum
 visam adamavit. O feliciter commutatam sortem fe-
 licitatis tuae! Olim sub tyrannis Caesaribus mutis fi-
 mulachris litabas, nunc sub Petro et Paulo terrarum
 orbi praefides. Olim eras superstitionum omnium an-
 cilla, nunc es verae religionis magistra. In Iovis Ca-
 pitolini locum successit Christus solus opt. max. In
 principis locum Petrus et Paulus, suis uterque dotibus
 summus, in augustissimi illius senatus vicem successit
 toti orbi reverendus cardinalium ordo. Si quid te
 movent fornices, aut pyramides pristinae superstitionis
 vestigia, cur non magis te capiunt in horum libris re-
 ceptae religionis monumenta? Adriani statuum, aut
 Domitiani miraris thermas. Quin potius Petri Pauli-
 que sacrosanctas epistolas amplecteris? Si iuvat in Salu-
 stianis aut Livianis libris fabulosa vetustas, a quibus ini-
 tiis ad orbis tyrannidem brevi ruituram fueris evecta
 vulturum auspiciis, cur non magis iuvat in apostolo-

rum et evangelistarum literis agnoscere, quibus primordiis ad ecclesiae monarchiam numquam cessaturam perveneris, auspiciis Christi? Ut apud Judaeos sacrosancti quondam templi, hodie ne vestigium quidem ullum exstat, ita tui capitolii, quod quondam vanissimi vates aeternum fore pollicebantur, adeo nullae supersunt reliquiae, ut ne locum quidem possis ostendere, Si Ciceronis linguam miraris, de qua vix pronunties plusne profuerit, an obfuerit reipublicae, cur non magis delectat Paulina facundia, cui salutis ac religionis tuae summam debes? Semper avida laudum fuisti. Habes tam gravem, tam inclytum gloriae tuae buccinatorem. Quid triumphaliter quam apostolico ore laudari? Agnosce Romane, agnosce quid tibi tribuat Paulus, ut intelligas, quae laudes tibi sint tuendae. Audi quid moneat, ne nescias quid tibi sit cavendum. Fidem laudat, quae nusquam adhuc fuit incorruptior, obedientiam praedicat, quae fecit, ut cito superstitionem religione mutares. Facilitatem tribuit, cui solet esse comes credulitas, haec in causa fuit, ut a pseudapostolis in Iudaismum pellicereris. Sed aderat facilitati prudentia, quae fecit, ut mature resipisceres. Subnotat animi celsitudinem, atque ob id tam sollicito deterret a fastu et insolentia, a luxu avocatur ad sobrietatem, a libidinibus ad castimoniam, a ferocitate ad tolerantiam, a dissidiis ad concordiam, a bellis ad pacem. Haec est indoles vere romana, a qua degenerare fit turpe. Vide, ne e Roma degeneres in Babylonem. Fatetur divus Hieronymus suis etiamnum temporibus laudatae Paulo religionis exstitisse documenta. Ubi, inquit, alibi tanto studio et frequentia ad eccle-

fias

clesias et ad martyrum sepulchra concurritur? Ubi sic
 ad similitudinem coelestis tonitruum amen reboat, et va-
 cua idolorum templa quatiuntur? Non quod aliam ha-
 beant Romani fidem, nisi hanc quam omnes Christi
 ecclesiae, sed quod devotio in eis maior et simplicitas
 ad credendum. Magnificum quidem Hieronymi testi-
 monium. At idem quid dicturus sit, si nunc videret
 eadem in urbe tot ecclesias, tot cardinales, tot epi-
 scopos, si conspiceret ab uno hoc certissimo Christi
 oraculo ab universis mundi principibus responsa peti,
 huc religionis causa ex ultimis usque terrarum angulis
 agminatim concurrere, parum christianum sibi quemque
 videri, nisi Romam, nisi romanum pontificem vide-
 rit, ceu numen quoddam terrestre, ut a cuius nutu ac
 renutu, res universae mortalium pendeant, denique si
 cerneret sub Leone decimo, compositis bellorum procel-
 lis, romanam urbem, non minus literis, quam reli-
 gione florentem? ut quae una tam multos habeat ec-
 clesiastica dignitate praeminentes, tot viros omni do-
 ctrinae genere insignes, tot mundi lumina decoraque,
 ut orbem verius, quam urbem dixeris. Nihil optan-
 dum a superis, nisi ut perpetuo suis laudibus respon-
 deat, perpetuo felicitatem suam pietate superet, ma-
 iestatem anteeat bonitate. Id fiet, si Petri ac Pauli,
 quorum auspiciis praesidioque regnat, pectus vitam-
 que pro viribus studeat exprimere. Atqui horum
 imaginem nusquam expressiorem magisque vivam liceat
 reperire, quam in ipsorum literis. Interea Pauli frag-
 mentum libentius amplectentur, amplissime pater, si
 tuis istis manibus porrigetur, qui studiorum omnium,
 praesertim eorum, quae cum linguarum peritia coniun-

Et sunt, mirum quemdam Maecenatem agus, sic nihilominus integritate morum conspicuus, ut inter tot clarissima lumina, tamen eluceas atque emineas, non ita quidem, ut aliis offundas tenebras, sed ut per se illustribus et ornatis, plurimum addas lucis ac decoris. Bene valeat tua pietas. Lovanio. Anno MDXVII. Id. Novemb.

IN EPISTOLAM PAULI
AD ROMANOS
ARGUMENTUM

PER

ERASMUM ROTERODAMUM.

Iam quo res sit dilucidior, argumentum epistolae paucis explicandum. Atque ut exordiar ab ipso nomine, quamquam me non fugit, Hieronymum in commentariis, quos scripsit in epistolam ad Philemonem, in hac esse sententia, ut existimet apostolum prius vocatum Saulum, Pauli vero cognomen ceu trophaeum usurpasse a Sergio Paulo proconsule, quem Christo lucrifecit, quemadmodum legimus in actis apostolorum capite decimo tertio; rursus alios esse, quibus placeat in Iudaismo dictum Saulum, mutata religione simul et nomen mutasse: Tamen (*) alteram minus probabilem facit, quod Lucas hoc ipso, quod modo citavimus, capite scribit, *Saulus qui et Paulus repletus spiritu sancto*, haud obscure declarans, eum binominem fuisse prius quam Sergius Paulus esset conversus, alteram plane refellit, quod cum aliis aliquot locis, tum in eodem capite Saulus dicitur, iam Christi praedicans evangelium: *Dixit illis spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam.* Proinde mihi vero propior videtur Origenis

P 2

(*) Aliae: sed